Motion

1976/77: 945

av herr Werner m. fl.
om ändrade bestämmelser för vapenfri tjänst

Problemen med vapenfri tjänst är gamla. Sedan totalvägrare och vapenvägrare i början av 1960-talet mera regelbundet började dyka upp i varje årskull inkallade, har statsmakterna inte funnit något riktigt sätt att behandla dem.

Den nu gällande lagen om vapenfri tjänst, som togs i bruk 1966, har kritiserats främst därför att den inte kunnat ges en entydig tolkning och därför utnyttjats för politiska och militärpolitiska bedömningar från myndigheternas sida. Kritiken har medfört att en utredning, 1973 års vapenfriutredning, har tillsatts, vilken beräknas lägga fram sitt betänkande 1977.

I avvaktan på utredningsresultatet och de förslag som kan väntas bli följden vill vänsterpartiet kommunisterna åter redovisa sin principiella syn på vapenvägrarfrågan och upprepa de krav som tidigare ställts.

Partiet ansluter sig till den allmänna värnpliktens idé som grundläggande komponent i det svenska försvaret, men är mycket kritiskt mot de värderingar som styr den militära verksamheten. Vpk anser att de senaste tio årens ökade problem med värnpliktsvägrare har sin grund i det auktoritära och reaktionära system som militärapparaten fortfarande utgör. Detta system och de värderingar som kommer ut därifrån uppfattas av de mest medvetna bland våra ungdomar som oförenliga med de krav som de ställer på samhället och omöjliga att underkasta sig. Det första som bör göras är således en förändring, en demokratisering av det militära systemet, vilket vpk har hävdat i annat sammanhang.

Men även om detta skulle bli genomfört kommer det alltid att finnas människor som av olika skäl, religiösa, etiska, humanistiska och andra, kommer att totalvägra eller vapenvägra. Det är denna jämförelsevis lilla grupp som skall beredas möjlighet till alternativ verksamhet. Tänkbart är arbete i ideella föreningar, fredsorganisationer och olika politiska och religiösa organisationer. Även inom den sociala sektorn torde det finnas behov av arbetskraft som kan tillgodoses med tjänstgöring av det här slaget. Likaså bör det undersökas om i vissa fall inte vapenfria kan fortsätta sina civila yrken på de ordinarie arbetsplatserna med samma sociala och ekonomiska villkor som andra vapenfria. Överskottet av arbetet skulle kunna gå till exempelvis freds- och konfliktforskning och olika svenska biståndsprojekt.

När det gäller att bedöma vilka som skall beredas tillfälle till dessa alternativa verksamheter och befrias från militärtjänst, hävdar vpk liksom tidigare att skillnaderna i bedömningen mellan religiösa och icke religiösa skäl måste försvinna. Som det nu är och har varit alltsedan lagen tillkom

kan den som åberopar religiösa skäl till nära nog 100 % räkna med att få sin ansökan beviljad, medan den som anger etiska eller andra skäl endast har 30 % chans. Det är inte rimligt med en sådan ordning. Den beror i stor utsträckning på att religiösa personer, oftast präster, är överrepresenterade i vapenfrinämnden. Nämnden måste få en mera allsidig sammansättning. I detta sammanhang måste också formuleringen "djup samvetsnöd" som finns i den nuvarande lagtexten omprövas. Det är framför allt denna formulering som använts när icke religiösa vägrare har nekats alternativa tjänstgöringar.

En utväg som de militära myndigheterna allt flitigare tycks använda sig av för att slippa den ofta besvärande diskussionen kring vapenvägrarna är att de som mönstrar och anför tvekan till vapentjänst kan frikallas på psykiska grunder. En sådan utveckling kan inte tolereras, dels därför att den sker dolt – antalet vägrare som redovisas i statistiken kan nedbringas till en för myndigheterna acceptabel nivå – dels därför att de som frikallas på sådana grunder för alltid får en negativ stämpel på sig.

Lagen måste enligt vår mening få en sådan utformning att anledningarna att bryta mot den blir få. Den måste vidare ändras så att påföljden för brott mot lagen inte kan bli fängelsestraff. Det är en primitiv samhällsåtgärd, som redan gett oss ett dåligt internationellt rykte genom att Amnesty International tagit upp saken. Det strider också mot andan i de internationella konventioner som vi har undertecknat.

Med hänvisning till det anförda föreslås

att riksdagen uttalar sig för en utformning av vapenfrilagen som innebär:[1]

1. att den nuvarande formuleringen i 1 § vapenfrilagen "djup samvetsnöd" slopas,
2. att sammansättningen av vapenfrinämnden ändras eller att nämnden utökas så att även företrädare för icke religiösa vägrare får plats i den,

[1] (Se även motionen 1976/77:946)

3. att de vapenfrias tjänstgöringsmöjligheter utökas och kompletteras enligt synpunkterna i motionen,
4. att tjänstgöringstiden för vapenfria blir lika lång som för vanliga värnpliktiga.

Stockholm den 21 januari 1977

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)
C.-H. HERMANSSON (vpk)
NILS BERNDTSON (vpk)
KARIN NORDLANDER (vpk)
OSWALD SÖDERQVIST (vpk)
ALF LÖVENBORG (vpk)
JÖRN SVENSSON (vpk)
i Malmö